

Antoni Varés i Martinell

Autodidacta marcat per la cultura parisenca, obert, culte i agosarat, va convertir la seva passió pel cinema en un espai de creació i trobada que va revolucionar la Girona apocada de la postguerra

Els apassionats tenen aquestes coses. S'hi fan tant que els importa poc lluitar contra tot tipus de traves i inconveniències per tal de poder exercir una vocació que els marca per sempre. Antoni Varés i Martinell, fill de Llagostera, que als disset anys va marxar a França fugint de la misèria cultural d'un Estat que vivia el final d'una monarquia sobreactuada i agònica, va trobar a París l'efervescència artística i intel·lectual que el va marcar definitivament. Tot i les complicacions inicials que el van portar a treballar en una fàbrica de joguines, la deessa Fortuna li va somriure un nit al bar Couté quan es va trobar amb alguns membres de la companyia del Théâtre du Chatelet que li van obrir les portes de la Graphique Industriel Française, un taller on s'imprimien els cartells de diversos teatres i distribuïdores cinematogràfiques. Va ser allà on aquell jove atrevit, que havia desafiat la lògica, va aprendre a fer publicitat i a redescobrir la fotografia i el cinema, dues disciplines que ja havia experimentat quan, de manera autodidacta, es va fer una càmera ell mateix i, segons confessió pròpia, va portar a revelar la primera pel·lícula a ca l'Unal.

Les obligacions militars el van fer tornar a Girona, el 1930. Aquí, després de mostrar els dots com caricaturista, que es van concretar en una exposició titulada Personatges típics gironins a la casa Casa Estruch de la plaça del Vi, un any més tard va rodar El rapte de Maria Rosa, la primera pel·lícula amateur que, amb una durada de quatre minuts i situant l'acció entre Santa Eugènia, aleshores encara poble, i el portal de Sant Cristòfol de Girona, explicava l'epopeia d'una noia a punt de ser raptada salvada en última instància per un jove.

Acabada la milícia, Varés va tornar a París. Allà, es va fer un nom en el món de la publicitat i la seva afecció per la fotografia i el cinema el va portar a fer d'extra en els primers films sonors de René Clair, À nous la liberté (1931) i 14 juillet (1933), i el va refermar en la seva vocació. Mentre vivia a París passava els estius a Girona, però el 1935, després de la mort del seu pare, es va veure obligat a tornar a les ribes de l'Onyar per, sent com era el més gran de quatre germans, fer-se càrrec dels afers familiars i tirar la casa endavant.

Amb l'esclat de la Guerra Civil, el van destinar a Xàtiva, on va dissenyar els escenaris d'una companyia militar i va aprofitar el temps de permís a Girona per rodar Salakophades, una sàtira de dos expedicionaris –Miquel Gil i Josep Vargas en els papers de Llistó i Gelatina i amb Pepis Almeda i Mar Llosas fent de congolesees– a la selva africana, que tenia les localitzacions a la piscina municipal Gironina i les ribes del Ter, transformades en terra de perills d'un dels grans rius del continent negre.

La dura postguerra va comportar una aturada en la progressió creativa d'un artista que, si bé inicialment es va haver de plegar al nous temps participant en una obra col·lectiva promoguda per la Direcció Provincial de Propaganda, va exercir diferents oficis, es va buscar la vida com a cartellista –havia de competir amb Joan Orihuel i Jesús Portas, d'altra banda col·legues i amics–, va obrir un negoci que li va anar malament i, alhora, va convertir els seus estudis, primer al carrer Albareda i després al carrer Alemanys, en punt de trobada d'artistes i intel·lectuals i va ser nomenat president de la secció de cinema del GEiEG. La passió pel cinema el va portar a rodar des de documentals com ara X aplec del GEiEG a Sant Martí Sacalm a films amb argument, com ara Vuelta al ayer, produït per l'Associació Cinematogràfica Amateur (ACA), que l'integraven un grup de companys i que va costar 5.000 pessetes (30 euros) reintegrables.

Tocat per l'esperit amateur –es fabricava la maquinària, els decorats i les figures ell mateix i dibuixava i pintava els títols de crèdit–, treballava amb materials portats d'Andorra, enviava els carrets a revelar a la casa Kodak de París i, els caps de setmana, obria el seu estudi per mostrar els resultats als seus col·laboradors. Aprofitava els dissabtes i els diumenges per transformar el Barri Vell en un escenari immens on amics i coneguts esdevenien improvisats actors d'obres com ara *El castillo maldito*, *Roc* –el seu primer film en color, en què es mostren les desventures d'un poeta atrapat per l'encís d'una bella jove–, *Niños* –en què va adaptar un conte de Folch i Torres– i *L'home del sac* – en què fent un exercici d'irònica valentia va intentar desmitificar una de les figures més paoroses de la ficció catalana. El film, que va ser multipremiat, va obrir la porta al seu projecte més ambiciós: l'adaptació del *Josafat* de Prudenci Bertrana, segons el guió escrit conjuntament amb Lluís Bonavia. Amb el seu traspàs, el 2 de març del 1966, es va trencar el rodet invisible entre un creador agosarat i amb *savoir faire* i el setè art.

Publicat a:

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1675397-antoni-vares-i-martinell.html>